

DOI: 10.33766/2524-0323.98.158-167

УДК: 345.95

Вітвіцький С. С., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Донецького державного університету внутрішніх справ

(м. Кропивницький - м. Кривий Ріг, Україна)

e-mail: vitvitskyi_ss@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4884-1883>

Веселов М. Ю., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

(м. Кривий Ріг - м. Кропивницький, Україна)

e-mail: veselovndl@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

ПРИМУСОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто нову для України практику щодо примусового відчуження транспортних засобів на оборонні потреби держави в умовах воєнного стану в осіб, які керували ними в стані чи з ознаками алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Проведено аналіз теоретико-правових характеристик примусового відчужування транспортних засобів, що перебувають у приватній власності осіб, за керування ними в стані сп'яніння в умовах правового режиму воєнного стану на предмет відповідності принципу законності та мотиву суспільної необхідності. Наголошено, що заходи правового режиму воєнного стану здійснюються державою не автоматично, а за необхідністю, продиктованою потребами підтримання обороноздатності країни (Збройних сил України та інших військових формувань). При цьому доведено, що практика примусового відчуження транспортних засобів в умовах воєнного стану саме в осіб, які керували ними в стані сп'яніння (правопорушення, передбачене частинами 1–4 статті 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення), у цілому не суперечить вимогам чинного вітчизняного законодавства. У статті проведено аналіз характерних рис заходів правового режиму воєнного стану, порівняно зі схожими з ними (за деякими ознаками) адміністративними стягненнями (оплатне вилучення, конфіскація). Встановлено, що примусове відчуження у «правопорушників» транспортних засобів в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не є заходом покарання (стягнення), а відповідно, не замінює і не скасовує передбачених законом санкцій адміністративної відповідальності за ці правопорушення. Наголошено, що подібна практика обумовлена легітимною метою: вона одночасно спрямована на подолання об'єктивних проблем держави в умовах воєнного стану – вирішення потреб Збройних сил України в транспорті; запобігання правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які здатні призвести до негативних наслідків у результаті дорожньо-транспортних пригод.

© Вітвіцький С. С.,

Веселов М. Ю., 2022

Ключові слова: адміністративне правопорушення, керування транспортним засобом у стані сп'яніння, примусове відчуження майна, воєнний стан, заходи правового режиму.

Постановка проблеми. З перших днів злочинного вторгнення країни-агресора в Україну перед державою та українським суспільством в цілому постала низка серйозних викликів, вирішенню яких саме і сприяє введення на території країни особливий правовий режим (воєнний стан). Війна – це не лише ведення бойових дій нашими захисниками на передовій, а й протидія діяльності розвідувально-диверсійних груп, запобігання кібератакам, підтримання громадської безпеки й порядку, безпеки дорожнього руху в тилу, забезпечення евакуації цивільного населення з небезпечних місцевостей тощо. Перший місяць війни вказав на проблеми, розв'язання яких викликало певні законодавчі зміни, зокрема у сфері юридичної відповідальності, а також напрацювання нових правозастосовних процедур щодо реалізації заходів правового режиму воєнного стану. Деякі з таких практик є абсолютно новими, продиктованими умовами воєнного стану, тому вони потребують ретельного наукового аналізу з метою прогнозування подальших наслідків і можливого удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній науці є значна кількість досліджень, присвячених особливим режимам, захисту прав людини в умовах особливого періоду (наприклад, роботи С. Кузніченка [1, с. 21-22], В. Настюка та В. Белевцевої [2, с. 125-126], С. Магди [3, с. 12], А. Виприцького [4, с. 8]). Водночас, більшість із них присвячена правовим аспектам надзвичайного стану. Заходам же правового режиму воєнного стану увагу приділено меншою мірою.

В одній із статей попередніх років наголошено, що кожен із особливих правових режимів має низку найсуттєвіших ознак. Можна навіть простежити певну градацію змін «нормального» життя громадян, держави в цілому, які обумовлені введенням того чи іншого особливого режиму [5, с. 64], а точніше, змістом тих заходів, які передбачає відповідний правовий режим.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є аналіз теоретико-правових характеристик примусового відчужування транспортних засобів (далі – ТЗ), які перебувають у приватній власності осіб за керування ними в стані сп'яніння в умовах правового режиму воєнного стану на предмет відповідності принципу законності та мотиву суспільної необхідності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», у випадку введення в Україні воєнного стану, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати (у межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачених законом та відповідним указом Президента України про введення воєнного стану) заходи правового режиму воєнного стану, одним з яких є примусове відчужування майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, для потреб держави в умовах зазначеного правового режиму [6].

Як зазначають деякі автори, заходи правового режиму воєнного стану здійснюються не автоматично, а за необхідністю [7, с. 9], влада не ставить за мету тотальне позбавлення майна мешканців, а робить це лише у виняткових випадках [8]. Українське законодавство містить як загальні підстави запровадження заходів правового режиму воєнного стану, так й окремі порядки їх реалізації. Наприклад, Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» визначає механізм реалізації зазначеного заходу. З положень закону випливає, що відчуження майна допускається не лише у юридичних (підприємств, організацій), а й у фізичних осіб. Проте, як нагадують юристи, повномасштабне введення режиму воєнного стану в Україні відбувається вперше, тому процедура відчуження майна може виявитися недосконалою або не завжди відповідатиме правилам, прописаним у законі [9].

На сьогодні, в умовах воєнного стану, ми спостерігаємо появу нової практики примусового відчуження ТЗ у разі виявлення факту керування особами в стані сп'яніння. Військові адміністрації (у деяких випадках ради оборони) майже всіх областей України прийняли рішення про примусове відчуження ТЗ в осіб, які керують авто в стані сп'яніння, та використання цих ТЗ для потреби Збройних сил України (далі – ЗСУ) чи інших військових формувань. За даними медіа, лише по Чернівецькій області за перші тижні війни (станом на 15.03.2022 р.) у «...нетверезих водіїв конфіскували 51 автівку та передали на потреби збройних сил...» [10]. З часу прийняття аналогічного рішення на Дніпропетровщині, за неофіційними даними Національної поліції Дніпропетровської області, у період з 03.03.2022 р. по 24.03.2022 р. правоохоронцями було «вилучено» 53 ТЗ за правопорушення, передбачені чч.1-3 ст.130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Доречно звернути увагу, що на сторінках деяких Інтернет-видань, і навіть офіційних сайтів (вебпорталів) державних органів, у контексті зазначеного заходу правового режиму воєнного стану часто вживають поняття «конфіскація ТЗ», що з юридичної точки зору є грубою помилкою.

Дійсно, навіть в умовах воєнного стану вимоги Правил дорожнього руху й обов'язок їх виконувати ніхто не скасовував. Беззаперечно, що керування ТЗ у стані будь-якого сп'яніння в умовах особливого періоду здатне ще більш ускладнити і без того соціально напружену обстановку. Законодавством України передбачено, що в умовах воєнного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод людини. С. Кузніченко у своїй дисертації наголошував, що головною особливістю адміністративних стягнень, які накладаються за вчинення адміністративних правопорушень під час дії надзвичайних адміністративно-правових режимів, є їх «підвищений характер», порівняно з тими, що накладаються за вчинення правопорушення у звичайних умовах [1, с. 21-22]. Але необхідно не забувати, що навіть у період воєнного стану органи державної влади мають діяти виключно на підставі, у межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією і законами України.

За законом, *примусове відчуження майна* – це позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або

наступного повного відшкодування його вартості [11, ст. 1]. У ст. 41 Конституції України закріплено, що примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Наступне повне відшкодування вартості відчуженого майна допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану [12]. Цивільний кодекс України у ст. 353 таке примусове відчуження називає реквізицією [13].

Законодавство про адміністративні правопорушення (КУпАП) також передбачає адміністративні стягнення, які пов'язані з позбавленням права власності на майно. Закон допускає *оплатне вилучення чи конфіскацію предмета*, якщо він став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Ці адміністративні стягнення полягають у примусовому вилученні ТЗ за рішенням суду і наступній його реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат по реалізації вилученого авто (оплатне вилучення) або в примусовій безоплатній передачі цього ТЗ у власність держави за рішенням суду (конфіскація) (ст.ст. 28, 29 КУпАП). Як перший, так і другий вид згаданих стягнень мають низку принципово суттєвих спільних рис. *По-перше*, підставою їх застосування є факт скоєного адміністративного правопорушення (*фактична підстава*). *По-друге*, вони є мірою відповідальності і застосовуються з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також запобігання вчиненню нових правопорушень. *По-третє*, ці стягнення можуть бути обрані лише, якщо санкція статті за відповідне адміністративне правопорушення передбачає їх застосування (*юридична підстава*). *По-четверте*, вони можуть бути призначені виключно за рішенням суду. *По-п'яте*, оплатно вилучено чи конфісковано може бути лише ТЗ, який перебуває у приватній власності порушника. *По-шосте*, постанову суду про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена та переглянута в апеляційному порядку. До цього можна ще додати, що адміністративні стягнення застосовуються незалежно від наявності чи відсутності будь-якого особливого правового режиму.

Своєю чергою, примусовому відчуженню ТЗ (як заходу правового режиму) властиві наступні риси. *По-перше*, цей захід може бути виконано виключно в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. *По-друге*, відчуження проводиться за умови попереднього або наступного повного відшкодування вартості ТЗ (що наближає цей захід за змістом до оплатного вилучення, але принципово відрізняє від конфіскації). *По-третє*, рішення про примусове відчуження приймається уповноваженими органами в позасудовому порядку. *По-четверте*, фактичною підставою такого відчуження є об'єктивна потреба держави (ЗСУ, інших військових формувань) у додатковому транспорті. *По-п'яте*, до суду може бути оскаржено лише вартість примусово відчуженого ТЗ (у разі незгоди з її експертною оцінкою), а також повернення ТЗ, який було примусово відчужено (після скасування правового режиму воєнного чи надзвичайного стану) у разі його збереження.

Наведене свідчить, що адміністративне стягнення є реакцією з боку держави на вчинене правопорушення, мірою відповідальності, яка полягає в покладанні на

винну особу обов'язку зазнати певних негативних наслідків у вигляді втрат майнового, особистого чи організаційного характеру за протиправну поведінку [14, с. 52-53]. В. Колпаков ще у 2008 році казав, що адміністративне стягнення заподіює винному певні обмеження. Проте, як наголошує вчений, покарання не є самоціллю, воно є необхідним засобом виховання і запобігання правопорушенням. *Стягнення* – це запобіжний захід на шляху вчинення нових правопорушень з боку винного (індивідуальна превенція) і правопорушень з боку інших осіб (загальна превенція) [15, с. 97]. І в цьому розумінні цілком логічним виглядає включення законодавцем до санкцій частин 2 та 3 ст. 130 КУпАП таких стягнень, як оплатне вилучення ТЗ (за повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, пов'язаного з керуванням ТЗ у стані сп'яніння) чи конфіскація ТЗ (за дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалася адміністративному стягненню за керування ТЗ у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння).

Якщо ж повернутися до з'ясування юридичної природи заходів правового режиму воєнного стану, слід зазначити, що більшість із них, дійсно, несе превентивний характер (але це не має відношення до відчуження ТЗ), застосування деяких з них також може викликати несприятливі наслідки для фізичних осіб, утім є мірою з боку держави вимушеною, обумовленою зовнішніми факторами воєнних дій (і законодавець передбачливо намагається їх мінімізувати, наприклад, наступною компенсацією оціночної вартості відчуженого майна). Отже, суто з правової позиції, їх жодним чином не можна асоціювати із заходами виховання, а тим паче покарання громадян. У контексті наведеного важливим аспектом механізму здійснення примусового відчуження майна, у тому числі і ТЗ, видається мотив реалізації цього заходу.

Згадування про мотиви примусового відчуження майна в умовах воєнного стану наводиться в законодавстві надто в загальних рисах «для задоволення потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану» [11, ч.1 ст. 6]. Згадуваний у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» *військово-транспортний обов'язок* устанавлюється, наприклад, з метою задоволення потреб ЗСУ, інших військових формувань на особливий період ТЗ і технікою. Обсяги ТЗ за типами та марками, що заплановано залучити для потреб ЗСУ під час мобілізації, визначаються територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦКСП). [16, ст. 6]. Подібно до наведеного, можна обґрунтувати потреби в додатковому транспорті для військових в умовах воєнного стану, особливо для комплектування Сил територіальної оборони ЗСУ та добровольчих формувань територіальних громад, які ще не встигли здобути необхідного матеріально-технічного оснащення, включаючи ТЗ. Тому в умовах ведення активних бойових дій (пошкодження наявних у користуванні військових ТЗ) потреба ЗСУ, інших військових формувань у залученні додаткових одиниць транспорту для виконання покладених на них завдань є очевидною.

З іншого боку, примусове відчуження конче потрібних для оборони держави ТЗ саме в осіб, які використовують їх з протиправними намірами або грубо порушуючи ПДД, в очах суспільства виглядає цілком виправданим мотивом для такого

заходу. Слід додати, що до числа ТЗ, що були вилучені поліцейськими Дніпропетровської області для подальшого примусового відчуження за означений на початку статті період, крім правопорушень, передбачених 130 КУпАП, потрапило ще три авто, які використовувалися при вчиненні інших кримінальних правопорушень, – у зв'язку з порушеннями ст. 246 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) (незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу), ст. 263 ККУ (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами), ст. 309 ККУ (незаконне зберігання, перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту). З огляду на це, можна констатувати, що «підставами» вилучення ТЗ для їх подальшого примусового відчуження можуть стати й інші факти використання в умовах воєнного стану таких ТЗ особами з протиправною метою.

Оскільки за своїм юридичним змістом рішення про примусове відчуження ТЗ в умовах воєнного стану є управлінським, основоположним базисом та рушійним імпульсом прийняття такого роду рішень є визначена потребами проблема. Ці рішення визначаються необхідністю впливу на об'єкт управління з метою переведення останнього в бажаний суб'єктом стан [17]. Щодо мотиву примусового відчуження ТЗ в умовах особливого правового режиму, у законодавстві можна знайти тільки об'єктивну його складову, а саме визначення потреби держави в додатковому автомобільному транспорті для ЗСУ чи інших військових формувань за наявності юридичного факту (введення на території, де може бути прийняте таке рішення воєнного стану). Конкретні причини, через які вибір може впасти на окремо взятий ТЗ, що перебуває у приватній власності тієї чи іншої фізичної або юридичної особи, у законі не обумовлюються. З цього можемо зробити висновок, що, надаючи загальне право уповноваженим суб'єктам запроваджувати заходи правового режиму воєнного стану, у кожному окремому випадку їх реалізації закон передбачає дискреційність повноважень таких органів (їх посадових осіб) діяти за умовами суспільної необхідності та оперативної ситуації. Нагадаємо, що у юриспруденції *дискреційні повноваження* розглядаються як повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду, тобто коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, котре він вважає найкращим за таких обставин (Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2, прийняті 11.03.1980 р. на 316-й нараді) [18]. Таким чином, виявлення ознак проступків, передбачених частинами 1–4 статті 130 КУпАП (пов'язаних із керуванням ТЗ у стані сп'яніння) в умовах воєнного стану цілком можуть виступати причиною обрання саме цього ТЗ серед інших для примусового відчуження на потреби ЗСУ чи інших військових формувань.

Слід звернути увагу, що порядок примусового відчуження майна в умовах воєнного стану не пов'язаний із властивим для деліктних проваджень принципом презумпції невинуватості і не обмежується ним. Рішення про примусове відчуження ТЗ у разі виявлення ознак проступку (ст. 130 КУпАП) гіпотетично може бути прийнято (і фактично приймалося на практиці) до прийняття судом рі-

шення у справі про адміністративне правопорушення про накладення адміністративного стягнення. Тобто достатньо було встановити, у передбачений законом спосіб, ознаки відповідного делікту й оформити відповідні матеріали.

Висновки. Отже, у підсумку вважаємо за доцільне зацентрувати увагу на таких основних для цього дослідження з'ясованих аспектах:

– по-перше, ініційована в умовах воєнного стану військовими адміністраціями різних регіонів нашої країни практика примусового відчуження ТЗ на потреби ЗСУ чи інших військових формувань в осіб, які керували ними в стані (з ознаками) алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само відмова особи, яка керує ТЗ, від проходження огляду на стан сп'яніння, відповідно до встановленого порядку, у цілому корелюється з чинним українським законодавством;

– по-друге, подібна практика обумовлена легітимною метою – вона одночасно спрямована на подолання об'єктивних проблем держави в умовах воєнного стану: а) вирішення потреб ЗСУ в транспорті; б) запобігання новим чи іншим правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які здатні призвести до негативних наслідків у результаті дорожньо-транспортних пригод;

– по-третє, примусове відчуження у «правопорушників» ТЗ в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не є заходом покарання (стягнення), а відповідно, не замінює і не скасовує передбачених законом (нормою відповідної статті КУпАП чи ККУ) санкцій адміністративної чи кримінальної відповідальності за ці правопорушення.

Де-юре, факт скоєння адміністративного правопорушення (у нашому випадку проступку, передбаченого однією з частин ст. 130 КУпАП) не є прямо передбачуваною законом умовою чи підставою застосування заходу правового режиму воєнного стану у вигляді примусового відчуження майна (транспортного засобу). Але де-факто, в умовах об'єктивної потреби ЗСУ чи інших військових формувань у додаткових ТЗ, ця причина цілком може слугувати мотивом суспільної необхідності звернення уваги уповноважених на прийняття відповідного рішення (про примусове відчуження) суб'єктів на таку категорію ТЗ (які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення).

З огляду на зазначене, примусове відчуження ТЗ на оборонні потреби держави потребує окремого порядку реалізації, утім, як свідчить аналіз чинного законодавства, практика реалізації цього заходу правового режиму воєнного стану вимагає суттєвого удосконалення правового регулювання, що становитиме предмет наших подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

Використані джерела:

1. Кузніченко С. О. Становлення та розвиток інституту надзвичайних адміністративно-правових режимів в Україні : автореф. дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.07. ХНУВС. Харків, 2010. 34 с.

2. Настюк В. Я., Белевцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні : монографія. Харків : Право, 2009. 128 с.

3. Магда С. О. Забезпечення прав, свобод та реалізації обов'язків громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Нац. юрид. академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2008. 22 с.

4. Виприцький А. О. Адміністративний примус в умовах надзвичайного стану: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. ДДУВС : Дніпропетровськ, 2011. 23 с.

5. Веселов М. Ю. Типологія як засіб удосконалення правового регулювання адміністративно-правових режимів. *Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання*. 2018. № 1. С. 62–65. URL : http://lsej.org.ua/1_2018/19.pdf. (дата звернення: 08.04.2022).

6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Редакція від 01.04.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top>. (дата звернення: 08.04.2022).

7. Лобко М. М., Семененко В. М., Фучко А. Й. Деякі аспекти правового режиму воєнного стану в Україні: порядок введення та припинення дії. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2019. № 2. С. 6–13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znrcvdsd_2019_2_3. (дата звернення: 08.04.2022).

8. Дубчак В., Федоренко Ю. Чотири умови вилучення авто для воєнних потреб. *Юрліга*. URL : https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209856_chotiri_umovi_viluchennya_avto_dlya_vonnikh_potreb. (дата звернення: 12.04.2022).

9. Тодоренко І. Відмова надати майно на воєнні потреби. *ЮРИСТ&ЗАКОН*. 2022. № 9 (берез.). ТОВ «ІАЦ «ЛІГА». 2022. URL : https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA015550. (дата звернення: 08.04.2022).

10. Чміль О., Пінькас Т. На Буковині в нетверезих водіїв вилучили пів сотні авто. *Що відомо про відчуження майна: новини за 15.03.2022*. [Електронний ресурс]. URL : <https://su-spilne.media/217803-na-bukovini-v-netverezih-vodiiv-vilucili-piv-sotni-avto-so-vidomo-providczuzenna-majna/>. (дата звернення: 11.04.2022).

11. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI. Редакція від 23.04.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#top>. (дата звернення: 11.04.2022).

12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 09.04.2022).

13. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Редакція від 17.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1921>. (дата звернення: 11.04.2022).

14. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2001. 220 с.

15. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

16. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. Дата оновлення: 13.04.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n119>. (дата звернення: 19.04.2022).

17. Костенко О. М. Обґрунтування управлінських рішень з врахуванням якості інформаційно-аналітичної системи менеджменту. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. 20

22. URL : <http://magazine.faa.org.ua/ob-runtuvannya-upravlinskih-rishen-z-vrahuvannya-amakosti-informatsiyno-analitichnoi-sistemi-menedzhmentu.html>. (дата звернення: 03.05.2022).

18. Рішення Колегії суддів Вищого адміністративного суду України від 16.11. 2016 р. № К/800/17306/16. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62962028>. (дата звернення: 18.02.2022).

References:

1. Kuznichenko, S. O. (2010) Stanovlennia ta rozvytok instytutu nadzvychainykh administratyvno-pravovykh rezhymiv v Ukraini. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

2. Nastiuk, V. Ya., Bielietsseva, V. V. (2009) Administratyvno-pravovi rezhymy v Ukraini. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].

3. Mahda, S. O. (2008) Zabezpechennia prav, svobod ta realizatsii обов'язків hromadian v umovakh nadzvychainykh administratyvno-pravovykh rezhymiv. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

4. Vyprytskyi, A. O. (2011) Administratyvnyi prymus v umovakh nadzvychainoho stanu. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].

5. Veselov, M. Yu. (2018) Typolohiia yak zasib udoskonalennia pravovoho rehuliuвання administratyvno-pravovykh rezhymiv. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal: electronic scientific professional publication*, 1, 62–65. URL : http://lsej.org.ua/1_2018/19.pdf. [in Ukrainian].

6. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy № 389-VIII. (2015) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top>. [in Ukrainian].

7. Lobko, M. M., Semenenko, V. M., Fuchko, A. Y. (2019) Deiaki aspekty pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: poriadok vvedennia ta prypynennia dii. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho - Collection of scientific works of the Center for Military Strategic Studies of the Ivan Cherniakhovsky National University of Defense of Ukraine*, 2, 6–13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2019_2_3. [in Ukrainian].

8. Dubchak, V., Fedorenko, Yu. Chotyry umovy vyluchennia avto dlia voiennykh potreb. (N. d.) *Yurliga - Yurliga*. N. p. URL : https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209856_chotiri-umovi-vyluchennia-avto-dlya-vonnikh-potreb. [in Ukrainian].

9. Todorenko, I. Vidmova nadaty maino na voienni potreby. (2022) *YuRYST&ZAKON - LAWYER & LAW*, 9 (March). URL : https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA015550. [in Ukrainian].

10. Chmil, O., Pinkas, T. Na Bukovyni v netverezkykh vodiiv vyluchyly piv sotni avto. *Shcho vidomo pro vidchuzhennia maina*. (2022) N. p. URL : <https://susplne.media/217803-na-bukovyni-v-netverezih-vodiiv-vilucili-piv-sotni-avto-so-vidomo-pro-vidchuzenna-majna/>. [in Ukrainian].

11. Pro przedachu, prymusove vidchuzhennia abo vyluchennia maina v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho chy nadzvychainoho stanu: Zakon Ukrainy № 4765-VI. (2012) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#top>. [in Ukrainian].

12. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy № 254k/96-VR. (1996) Redaktsiia vid 01.01. 2020. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

13. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 435-IV. (2003) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1921>. [in Ukrainian].

14. Luk'ianets, D. M. (2001) Instytut administratyvnoi vidpovidalnosti: problemy rozvytku. Kyiv : In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. [in Ukrainian].

15. Kolpakov, V. K. (2008) Administratyvna vidpovidalnist (administratyvno-deliktne pravo). Kyiv : Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

16. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu: Zakon Ukrainy № 3543-XII. (1993) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n119>. [in Ukrainian].

17. Kostenko, O. M. Obgruntuvannia upravlinskykh rishen z vrakhuvanniam yakosti informatsiino-analitychnoi systemy menedzhmentu. *Oblik i finansy APK: osvitnii portal – Accounting and finance of agro-industrial complex: educational portal*. (2022) N. p. URL : <http://magazine.faa.org.ua/ob-runtuvannya-upravlinskykh-rishen-z-vrahuvannyam-yakosti-informacii-na-litichnoi-sistemi-menedzhmentu.html>. [in Ukrainian].

18. Rishennia Kolehii suddiv Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy № K/800/17306/16. (2016) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62962028>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.04.2022

Vitovitskyi S., Doctor of Science of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Donetsk State University of Internal Affairs (Kropyvnytskyi - Kryvyi Rih, Ukraine)

Veselov M., Doctor of Science of Law, Professor, Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of Donetsk State University of Internal Affairs (Kryvyi Rih - Kropyvnytskyi, Ukraine)

FORCED ALIENATION OF VEHICLES IN THE CONDITIONS OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL: THEORETICAL AND LEGAL ASPECT

The article considers the theoretical and legal aspects of the new practice for Ukraine on the forced alienation of vehicles for the defense needs of the state in martial law from persons who drove them in a state or with signs of alcohol, drugs or other intoxication. The legislation that determines the grounds, subjects and procedure for the forced alienation of vehicles under martial law for the needs of the state is analyzed. It is emphasized that the measures of the martial law regime are carried out by the state not automatically, but if necessary, dictated by the needs of maintaining the country's defense capabilities (Armed Forces of Ukraine and other military formations). It is proved that the practice of compulsory alienation of vehicles in conditions of martial law in persons who drove them in a state of intoxication (offense under parts 1-4 of Article 130 of the Code of Administrative Offenses) in general does not contradict the requirements of current domestic law. The article analyzes the characteristics of measures of the martial law regime, compared with similar to them (on some grounds) administrative penalties (withdrawal, confiscation). It is established that the forced alienation of vehicles from "offenders" under martial law or state of emergency is not a measure of punishment (recovery), and accordingly does not replace or cancel the statutory sanctions of administrative liability for these offenses. It is emphasized that this practice is due to a legitimate goal – it is also aimed at overcoming the objective problems of the state in martial law: addressing the needs of the Armed Forces of Ukraine in transport; prevention of road safety offenses that could lead to negative consequences as a result of traffic accidents.

Keywords: administrative offense, driving while intoxicated, forced alienation of property, martial law, measures of the legal regime.